МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕДИЧНА ОСВІТА ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ: ВИКЛИКИ ТА ІНТЕГРАЦІЯ В МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю

30 березня 2023 року

Міністерство охорони здоров’я України
Полтавський державний медичний університет

МЕДИЧНА ОСВІТА ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ: ВИКЛИКИ ТА ІНТЕГРАЦІЯ В МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю 30 березня 2023 року

ПОЛТАВА – 2023

УДК 378.001.1

Друкується за рішенням
вченої ради ПДМУ
від 15 червня 2022 р., протокол № 10

Конференція внесена до до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України на 2023 рік.

Редакційна колегія:

Ждан В. – ректор, головний редактор;

Дворник В. – перший проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;

Аветіков Д. – проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;

Старченко І. – начальник навчального відділу;

Лещенко Т. – зав. кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, відповідальний редактор;

Нетудихата О. – методист вищої категорії навчально-методичного відділу забезпечення якості освіти;

Левадна В. – методист першої категорії навчально-методичного відділу забезпечення якості освіти, відповідальний секретар.

СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ КЛІНІЦИСТІВ ТА ЇХНІ «ВЗАЄМИНИ» З РОБОТОЮ «БІЛЯ ЛІЖКА ХВОРОГО»

Петров Є.Є., Чекаліна Н.І., Іваницька Т.А., Сакевич В.Д., Борисова З.О.

Полтавський державний медичний університет

Представлено позитивні характеристики симуляційного навчання, у тому числі ті, які недоступні під час навчання «біля ліжка хворого». Водночас акцентовано на недоцільності протиставлення цих методів навчання.

Ключові слова: симуляційне навчання, новітні технології, лікар-клініцист.

The positive characteristics, including unavailable during study «at the patient's bedside» are presented in this article. At the same time, it is emphasized impracticality of these methods' opposing.

Keywords: simulation study, new technologies, clinical physician.

Протягом уже тривалого періоду часу традиційно провідна роль у підготовці майбутнього лікаря-клініциста надається «класичній» роботі «біля ліжка хворого». Але нині постало багато питань, які вирішити дуже складно, а іноді – й неможливо без пошуку новітніх технологій навчання. Серед останніх особливо треба виокремити симуляційне навчання [3]. *Симуляція* – це імітація, моделювання, реалістичне відтворення процесу. *Симуляція в медичній освіті* – це сучасна технологія навчання й оцінки практичних навичок, умінь і знань, що заснована на реалістичному моделюванні, імітації клінічної ситуації або окремої фізіологічної системи з використанням біологічних, механічних, електронних і віртуальних (комп'ютерних) моделей [1]. Симуляційне навчання «набирає оберти» останніми роками [2; 7; 8]. І на те є певні причини. Адже традиційна «класична» система медичного навчання, за спостереженнями науковців, не лише не забезпечує засвоєння специфічних практичних навичок, у тому числі щодо роботи з медичною технікою, а й не готує до роботи в команді, алгоритмізації дій при веденні пацієнта в умовах часових обмежень. Крім того, навчання інвазивної або дорогої діагностики й лікування деяких клінічних станів і захворювань на пацієнтах неможливе технічно й економічно, а також із етичних і юридичних міркувань. І навіть ті практичні навички, які можна «засвоювати» на пацієнтах, часто супроводжуються організаційними проблемами. Є залежність від можливостей певної кафедри і клініки, співвідношення здобувачів освіти до кількості пацієнтів, наявності пацієнтів певного профілю, згоди пацієнтів брати участь у навчальному процесі та ін. Слід також згадати про складнощі педагогічного контролю певних практичних навичок. Не можна допустити випуск фахівців із вищого навчального закладу лише з достатньою теоретичною підготовкою, без належної практичної, залишаючи останню «на потім». Адже ціна набуття досвіду проведення маніпуляцій безпосередньо на пацієнтах під час лікарської діяльності занадто висока і для суспільства, і для кожного конкретного спеціаліста. Тому розвиток симуляційного навчання є вкрай важливим засобом. Наявність симуляторів і тренажерів дозволяє відпрацювати без шкоди для пацієнта будь-які маніпуляції та практичні навички. Більше того, нині підготовка певних спеціальностей – хірургів-ендоскопістів, анестезіологів-реаніматологів, стоматологів – практично неможлива без застосування симуляційних технологій.

Досвід багатьох симуляційних центрів свідчить про численні позитивні риси цього різновиду навчання: здобувачі не бояться пробувати й помилятися, охочіше ставлять запитання, методика сприяє «діалогізації» спілкування з викладачем, об'єктивізації контролю знань і вмінь тощо.

Симуляційне навчання має певні позитивні характеристики, недоступні під час навчання «біля ліжка хворого». Насамперед, це *клінічний досвід у віртуальному середовищі без ризику для пацієнта*, особливо під час відпрацьовування різних інвазивних процедур, патології, яка загрожує життю.

Проведення тренінгів стає можливим *у зручний час, незалежно від роботи клініки й наявності пацієнтів*, відпрацювання дій при рідкісній патології, коли під час клінічних занять такі пацієнти відсутні.

Передбачається *необмежена кількість повторів відпрацювання навички*. Слід зазначити, що лише «в рамках» симуляційного навчання можливо багаторазовими повтореннями довести до автоматизму здатність не тільки виконувати певну дію, а й відпрацювати спосіб виконання складних дій, що забезпечується сукупністю знань і навичок. Ця перевага симуляційного навчання широко використовується в розвинутих країнах у «Crisis Resource Management», коли під час навчання людина постійно зіштовхується з типовими труднощами професійної діяльності (які спеціально створюються) із метою кращої керованості цими труднощами лікарем у майбутньому. Можливість «маневрування» частотою проведення навчання (залежно від необхідності), керуючи при цьому складними сценаріями, дає можливість підготувати майбутнього лікаря до надання якісної допомоги пацієнту, зробити її якомога повнішою, послідовною й надійною.

Використання симуляційних технологій сприяє значному *зниженню стресових ситуацій, зумовлених «контактом із пацієнтом»,* якщо маніпуляції до цього були відпрацьовані на симуляторах. Відомо, що наявність «психологічних бар'єрів» у здобувачів освіти при виконанні різних процедур призводить до того, що вони часто уникають самостійного їх виконання. Натомість ці «психологічні бар'єри» майже зникають, якщо відповідні практичні дії вже були відпрацьовані на тренажерах [4].

Симуляційне навчання *дає можливість проводити реальну детальну педагогічну атестацію й об'єктивно оцінити рівень майстерності*, який досягнуто. Об'єктивність атестації зумовлена тим, що частину функцій контролю бере на себе віртуальний тренажер.

В одній із наших недавніх робіт ми навели конкретний приклад ефективного симуляційного навчання на кафедрі пропедевтики внутрішньої медицини за допомогою манекена у вигляді торса реального пацієнта для аускультації при різних патологіях органів дихання й серця [5]. Треба зазначити, що використання потенціалу симуляційного навчання залежить від дотримання ефективної методології, яка, безумовно, має свої особливості [6].

Разом із тим, зауважимо про недоцільність протиставлення симуляційного навчання традиційному – «біля ліжка хворого». Жоден симулятор-тренажер пацієнта, яким би високотехнологічним він не був, не здатний замінити реального хворого. І освіта, здобута лише з використанням симуляційних технологій, буде однобокою і неповноцінною. Не можна заміняти багатогранне лікування пацієнта виконанням обмеженого комплексу практичних навичок, хоча й детально відпрацьованих. Треба усвідомлювати, що симуляційне навчання й навчання «біля ліжка хворого» – складові частини сучасної медичної освіти. І вміле збереження їхнього балансу тільки сприятиме підвищенню компетентності спеціалістів, яких готують заклади вищої медичної освіти.

Список використаної літератури

1. Запорожан В.М., Тарабрін О.О. Симуляційна медицина. Досвід. Здобуття. Перспективи. Практичний порадник. Суми: ПФ «Видавництво "Університетська книга"», 2018. 240 с.
2. Ілащук Т.О., Мікулець Л.В. Симуляційні технології навчання при вивченні пропедевтики внутрішніх хвороб. *Медична освіта*. 2017. №2. С.9-11.
3. Казаков Ю.М., Сакевич В.Д., Трибрат Т.А., Чекаліна Н.І., Іваницька Т.А. Симуляційне навчання як метод для набуття практичних навичок та обов'язкова складова медичної освіти. *Актуальні питання вишої медичної (фармацевтичної) освіти, виклики сьогодення та перспективи їх вирішення:* матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams (м. Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.). Терноп. нац. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. Тернопіль, 2021. С. 217-219.
4. Мещерякова М.А., Подчерняева Н.С., Шубина Л.Б. Обучение профессиональным мануальным умениям и оценка уровня их сформированности у студентов медицинских вузов. *Врач*.2007.№1.С.81-83.
5. Петров Є.Є., Іваницька Т.А., Сакевич В.Д., Борисова З.О. Симуляційне навчання на кафедрі пропедевтики внутрішньої медицини: від загальних принципів до конкретного прикладу застосування. *Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки:* матеріали навчально-наук. конф. з міжнар. участю. Полтава, 2022. С.267-268.
6. Петров Є.Є., Іваницька Т.А., Сакевич В.Д., Борисова З.О. Деякі методологічні особливості симуляційного навчання. *Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу:* матеріали науково-метод. конф. з міжнародною участю. Яремче, 2022. С.141.
7. Elshama S.S. How to apply Simulation-Based Learning in Medical Education? *Iberoamerican Journal of Medicine*. 2020.№ 2. P.79-86.
8. So H.Y., Chen P.P., Wong G.K., Chan T.T. Simulation in medical education. *JR Coll Physicians Edinb*. 2019.№ 49. P.52-57.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «ПОБІЧНА ДІЯ ЛІКІВ» У МЕДИЧНИХ ЗВО УКРАЇНИ

Петрова Т.А., Луценко Р.В.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто гостру необхідність викладання в медичних закладах вищої освіти одночасно з базовою фармакологією курсу за вибором «Побічна дія ліків». Майбутньому лікареві для проведення ефективної фармакотерапії доцільно володіти якісними знаннями з побічних дій лікарських засобів задля максимального запобігання їхнім проявам.

Ключові слова: курс за вибором «Побічна дія ліків», контроль безпеки лікарських засобів, ефективна й безпечна фармакотерапія.

The article discusses the urgent need for teaching at higher medical schools simultaneously with the basic pharmacology of the optional course "Side effects of drugs". It is advisable for the future doctor to have high-quality knowledge about the side effects of drugs in order to maximally prevent their development. This is essential for effective pharmacotherapy.

Keywords: elective course "Side effects of drugs", control of the safety of drugs, effective and safe pharmacotherapy.

Останніми роками Україну поглинає потік лікарських засобів, практично невідомих раніше, іноді без належного досвіду призначення й застосування. Нестримному оновленню фармацевтичного ринку сприяють інтенсивний науковий розвиток світової фармацевтичної науки, наявність сучасних технологій виробництва лікарських засобів і співпраця з європейськими виробниками.

Ліки – це соціально значущий товар і тому вони не можуть потрапити на фармацевтичний ринок, якщо не визначено процедуру контролю їхньої якості й безпечності, про що мусять піклуватися виробники лікарських засобів разом із державними регуляційними органами. За визначенням ВООЗ, побічна реакція на ліки – це будь-яка ненавмисна й шкідлива для організму людини реакція, яка виникає за використання ліків терапевтичними дозами з метою профілактики, лікування й діагностики.

Безпека лікáрського препарату – це характеристика, побудована на порівняльному оцінюванні користі від його застосування й потенційної шкоди, яка може бути завдана пацієнту за використання цього лікáрського засобу (наказ МОЗ України від 25.09.2008 р.). Клінічний досвід лікарів свідчить, що безпечних лікáрських препаратів немає. Побічна дія ліків складає 30-70 % застосованих лікарських засобів. Частота виникнення побічної дії в госпіталізованих пацієнтів складає від 1,5 до 35%. Летальність від побічної дії посідає 5 місце у світі після такої від серцево-судинних, легеневих, онкологічних захворювань і травм. Сучасна фармакотерапія базується на лікарських засобах, які виправдали себе за своєю ефективністю й безпечністю. Забезпечення незагрозливого для хворого лікування стало глобальним пріоритетом охорони здоров'я.

Проблема контролю безпечного медичного застосування ліків – одне з першочергових завдань державної політики у фармацевтичній галузі. В Україні, на жаль, не завжди наявні можливості для створення високоякісних лікарських препаратів. На більшості виробництв не забезпечено впровадження міжнародних стандартів. Еконо-